

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА імені В. М. КОРЕЦЬКОГО

*Відділ проблем державного управління
та адміністративного права*

**АДМІНІСТРАТИВНЕ
І ФІНАНСОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

Збірник наукових праць

*матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Київ, листопад 2022 року)*

**Київ
2022**

УДК 351:347.73(477)
А28

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(протокол № 12 від 01 грудня 2022 р.)

Адміністративне і фінансове право України: теорія і практика в умовах сьогодення: зб. наук. праць.
А28 **Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, листопад 2022 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України О. Ф. Андрійко.**
Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2022. — 308 с.

ISBN 978-617-8016-62-3

У збірнику матеріалів вміщені тези наукових доповідей та повідомлень на Міжнародній науково-практичній конференції, проведений відділом проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України в місті Києві у листопаді 2022 року.

У збірнику розглядаються сучасний стан та основні проблеми адміністративного та фінансового права в умовах сучасних реформаційних процесів в Україні.

Матеріали розраховані на науковців, викладачів, практичних працівників, а також широке коло читачів, які цікавляться цими проблемами.

УДК 351:347.73(477)

ISBN 978-617-8016-62-3

© Інститут держави і права
імені В. М. Корецького НАН України, 2022

© Відділ проблем державного
управління та адміністративного права, 2022

у період воєнного стану» від 11 березня 2022 року № 252¹; Закон України «Про Державний бюджет України» на 2023 рік².

Однак, перед державою сьогодні стоїть важливе завдання працювати на перспективу та планувати видатки державного бюджету так, щоб мати можливість купувати потрібну збройним силам України техніку та озброєння, відновити виробництво техніки та зброї для забезпечення сфери оборони. Ми розуміємо, що сьогодні, під обстрілами, це зробити на території України вкрай важко, однак потрібно запланувати зазначені заходи на майбутнє, щоб після перемоги, здійснити задумане. Крім того, це дозволить збільшити кількість робочих місць, підтримати економіку держави та пришвидшити її відновлення.

*Плотнікова М. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного, європейського права
та порівняльного правознавства
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету
(м. Суми, Україна)*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграція визначає вектор розвитку українського суспільства, стосується більшості сфер державного управління, обумовлює напрямки правотворчої діяльності та впливає на порядок реалізації функцій органів публічної адміністрації.

¹ Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>

² Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX#top>

Євроінтеграційні процеси дослідники характеризують як діяльність держави щодо імплементації європейських принципів та стандартів, яких повинна дотримуватись держава для вступу до Європейського Союзу та налагодження тісного співробітництва з європейськими державами¹. На наш погляд, співробітництво також здійснюється не тільки з європейськими державами, а й з інституціями та органами самого Європейського Союзу.

Національний банк України з метою забезпечити інтеграцію фінансового ринку України у європейський фінансовий простір співпрацює з органами нагляду держав-членів ЄС, до яких належать Європейський орган банківського нагляду (ЕВА) та Європейський орган страхування і пенсійного забезпечення (ЕІОРА), а також з Європейським центральним банком².

Особлива роль Національного банку України обумовлена його конституційною функцією по підтриманню стабільності національної грошової одиниці, визначає його місце у системі органів публічної влади. Правовий статус Національного банку України визначений у Конституції, де закріплено його основну функцію, а також у Законі України «Про Національний банк України». Окремі напрямки реалізації повноважень Національного банку України визначені у Законах України «Про банки і банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про валюту і валютні операції», а також підзаконних нормативно-правових актах самого Національного банку України.

Окрім основної функції по забезпеченню стабільності національної грошової одиниці у Законі України «Про Національний банк України» визначено перелік інших функцій. Серед них у ст. 7 передбачено, що центральний банк представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків. Більше детально реалізація цієї функції визначена у ст. 43 Закону, а саме: Національний

¹ Савенко Г. В. Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів // Міжнародний науковий журнал. 2016. № 9. С. 132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_9_34

² Європейська інтеграція / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration#section-3>

банк має право брати участь у формуванні капіталу і діяльності міжнародних організацій відповідно до міжнародних договорів, учасницею яких є Україна, а також відповідно до угод між ним та іноземними центральними банками¹. В. Л. Кротюк характеризує цей напрям діяльності Національного банку України як його зовнішньоекономічну функцію. Таке міждержавне співробітництво здійснюється у відповідності із міжнародними договорами України, законодавчими актами, а також міжбанківськими угодами². Проте зазначені вище ЕВА та ЕІОРА не є центральними банками чи міжнародними кредитними установами, а входять до системи європейських фінансових регуляторів, завдання яких полягає у координації діяльності національних фінансових регуляторів держав — членів Європейського Союзу.

Розглянемо правові засади міжнародного співробітництва Національного банку України на прикладі ЕВА. Правовий статус ЕВА визначено Регламентом 1093/2010/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 року про заснування Європейського органу банківського нагляду³. У ст. 33 Регламенту 1093/2010/ЄС передбачається повноваження ЕВА налагоджувати контакти та укладати адміністративні домовленості з регуляторними, наглядовими органами третіх країн. У ст. 75 Регламенту врегульовано порядок участі у роботі ЕВА третіх країн, до яких у відносинах з Європейським Союзом належить і Україна. Участь у роботі є відкритою для третіх країн, які уклали угоди з Європейським Союзом, за якими вони прийняли та застосовують європейське законодавство про регулювання ринків фінансових послуг. Для реалізації такої співпраці укладаються домовленості, у яких повинні визначитися, зокрема, характер, обсяг і процедурні аспекти залучення цих країн, включаючи положення, що стосуються фінансових внесків

¹ Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

² Кротюк В. Л. Національний банк — центр банківської системи України. Організаційно правовий аналіз. Київ: Ін Юре. С. 82.

³ Consolidated text: Regulation (EU) No 1093/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 establishing a European Supervisory Authority (European Banking Authority), amending Decision No 716/2009/EC and repealing Commission Decision 2009/78/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2010/1093/>

і персоналу, також може бути передбачено представництво у якості спостерігача в Наглядній раді ЕВА. Таким чином європейське законодавство передбачає співпрацю з органами фінансового регулювання та нагляду третіх країн на підставі укладання відповідних договорів міжвідомчого характеру.

Засади співробітництва між Україною та Європейським Союзом визначені насамперед в Угоді про асоціацію, де окреслено заходи з наближення чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу¹. У Плані заходів з виконання Угоди про асоціацію на Національний банк України уповноважено розробити низку проєктів законів для регулювання ринку фінансових послуг².

У Додатку XVII до Глави 6 Розділу IV Угоди про асоціацію деталізовано порядок здійснення нормативно-правового наближення у секторах, що потребують нормативно-правового наближення, зокрема у сфері фінансових послуг. Серед загальних принципів нормативно-правового наближення у ст. 2 Додатку XVII визначено принцип відкритого співробітництва, який означає, що сторони: зобов'язуються, з повною взаємною повагою, допомагати одна одній у виконанні завдань, які випливають із цього Додатка та Доповнень до нього; вживають будь-які відповідні заходи для забезпечення виконання зобов'язань, які випливають із цього Додатка та Доповнень до нього або з актів установ Європейського Союзу; сприяють досягненню нормативно-правового наближення і утримуються від будь-яких заходів, які можуть поставити під загрозу або затримати досягнення цілей цієї Угоди³.

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

² План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#n10>

³ Додатки до Глави 6 до Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/26/f431629n21.doc>

Зрозуміло, що у документі не пояснюється визначення «будь-яких заходів», тому для визначення правових підстав співробітництва конкретних суб'єктів необхідно звертатися до національного законодавства.

Вище зазначалося, що правовий статус Національного банку України врегульовано низкою Законів, причому у Законі України «Про Національний банк України» не надається повноважень здійснювати міжнародне міжвідомче співробітництво. Проте у ст. 32 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» визначено засади співробітництва Національного банку України з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав. Так, у межах своїх повноважень у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг Національний банк України може здійснювати співробітництво з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав з питань, що належать до його компетенції. Для цього центробанк має право укладати в письмовій формі міжнародні договори (угоди, меморандуми, протоколи тощо) або документи, які не регулюються міжнародним правом, чи приєднуватися до них¹. Європейський Союз є міжнародною організацією із своєрідним правовим статусом, реалізацію виконання завдань якої покладено на його інституції та органи, до останніх належать європейських фінансових регуляторів, зокрема ЕВА.

Загальний порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України визначено у Законі України «Про міжнародні договори України»². У ч. 4 ст. 3 цього Закону встановлено, що міжвідомчими є міжнародні договори України з питань, що належать до повноважень міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та державних колегіальних органів. У відповідній Постанові Кабінету Міністрів, ухваленій для реалізації цієї норми закону також відсутні згадки

¹ Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>

² Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

про Національний банк України¹. З огляду на те, що Національний банк не належить до перелічених суб'єктів, та характеризується подвійністю правового статусу (є центральним банком та особливим центральним органом державного управління відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національний банк України»), можна визначити, що у спеціальному законодавстві, що регулює порядок укладання міжвідомчих міжнародних договорів, відсутні положення, які визначають порядок дій Національного банку України у цій сфері. Щоправда, у ч. 3 ст. 4 Закону України «Про міжнародні договори України» визначено, що Національний банк України може подавати пропозиції щодо укладання міжнародних договорів України, проте лише разом з Міністерством закордонних справ.

Підсумовуючи слід зазначити, що аспектам міжнародного співробітництва Національного банку України із міжнародними фінансовими організаціями, з центральними банками інших держав приділяється увага дослідників. Проте повноваження Національного банку України укладати міжнародні договори детально не аналізується, хоча питання міжнародного співробітництва з органами Європейського Союзу сьогодні є як ніколи актуальними. Неналежність Національного банку України до центральних органів виконавчої влади, обумовлює відсутність належного правового регулювання укладання ним міжвідомчих міжнародних договорів. Як недолік банківського законодавства можна також відмітити те, що правовий статус центрального банку визначається щонайменш чотирма законами, а базовий Закон «Про Національний банк України» не містить положень, які б регламентували порядок здійснення міжнародного співробітництва з органами та установами Європейського Союзу.

¹ Про затвердження Положення про порядок укладання, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру: постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.1994 р. № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-94-%D0%BF#Text>